

disorders from the position of functional diagnostics and select appropriately methods and techniques of psychocorrectional and psychotherapeutic help.

*Keywords:* family, emotional and behavioral disorders, burnout syndrome, adolescents, boys, mechanisms of psychological protection, coping strategies, integral psychotherapy.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2018 р.

Статтю прийнято до друку 10.11.2018 р.

Рецензент: д. психол. н., проф. Є. П. Синьова

УДК: 376-056.264:37.091.33

Задорожня О.Г., [kсениya99@ukr.net](mailto:kсениya99@ukr.net)

### ЕЙДОТЕХНОЛОГІЇ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У структурі порушення при затримці психічного розвитку (ЗПР) першочерговим є несформованість пізнавальної діяльності. Окрім названої своєрідності найчастіше відмічається і недорозвиток мовленнєвої системи, який має свої особливості. У дошкільників із ЗПР спостерігається варіативний характер формування мовленнєвих компонентів. Це значно утруднює освітній процес і вимагає пошуку і розробки нових методологічних підходів у роботі з дітьми названої категорії.

Проведений нами аналіз літературних джерел свідчить, що в дослідженнях Т. А. Власової, К. С. Лебединської [7], О. Р. Лурії [8], І. Ф. Марковської [10], М. С. Певзнер основна увага приділяється етіології, класифікації та проявам затримки психічного розвитку. Діагностика і корекція пізнавальних процесів представлена у роботах С. Д. Забрамної, Т. Д. Ілляшенко [3, 14], А. Г. Обухівської [14], Т. В. Сак [12], Н. М. Стадненко [14], С. Г. Шевченко [16]. Структура мовленнєвого порушення у дітей із ЗПР описана у доробках Н. Ю. Борякової [2], Р. І. Лалаєвої [4, 5, 6], О. В. Мальцевої [9], І. С. Марченко [11], І. Ф. Марковської [10], О. С. Слепович [13], Р. Д. Тригер, У. В. Ульєнкової [15], Н. А. Ципіної, С. Г. Шевченко [16].

Науковці вказують як на затримку темпу мовленнєвого розвитку, так і на специфічний характер відхилень у розвитку пізнавальної діяльності таких дітей. Одна з перших дослідниць мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку Н. Ю. Борякова експериментально доводить, що недорозвиток мовлення у них має системний характер [2].

Така системність проявляється значущими порушеннями усіх компонентів мовленнєвої системи, а саме: фонетико-фонематичної і лексико-граматичної сторони мовлення. Зокрема, наші спостереження показують, що найбільш несформованими є фонематична система, процеси словотворення і словозміни, синтаксична структура речень і зв'язне мовлення. Дещо менш порушені фонетична і лексична сторона мовлення.

Як зазначають дослідники, мовлення є засобом активізації пізнавальних процесів і формування емоційно-вольової сфери. У даному контексті особливої актуальності набуває проблема удосконалення методологічних прийомів становлення мовлення дітей із ЗПР.

Саме тому ми звернулись до інноваційного напрямку у сфері надання корекційно-розвиткових послуг – до *ейдотехнологій*.

Вперше використав термін «ейдетика» німецький психолог Е. Йенш на початку ХХ століття. У вітчизняній науковій літературі проблема ейдетики досліджувалась у роботах П. П. Блонського, Л. С. Виготського, О. Р. Лурії, а також у сучасних розробках Є. Антощука [1], І. Матюгіна, О. Пащенко, Г. Чепурного. О. Р. Лурія поділив методики запам'ятовування на два основних напрямки: мнемотехніка і ейдетика (до цього всі прийоми і методи для розвитку пам'яті називалися мнемонікою, яка відома вже близько двох тисяч років). До мнемотехніки належать методи, які базуються на вербально-логічному мисленні. В основі ейдетики (від грецького «ейдос» – образ, уява) лежить конкретно-уявне мислення.

*Мнемотехніка* – це сукупність правил і прийомів, які полегшують запам'ятовування інформації завдяки утворенню штучних асоціацій, зокрема зорових.

*Ейдетика* – це напрямок психологічної науки, який вивчає ейдетизм. У свою чергу, ейдетизмом називають різновид образної пам'яті, що проявляється в здатності зберігати яскраві наочні образи предметів протягом тривалого часу після зникнення їх із поля зору.

Наше дослідження передбачало використання ейдетологій у корекційній роботі з розвитку мовлення у дітей із ЗПР.

Метою даної статті є розв'язання двох завдань: 1) висвітлити методичні прийоми використання досі недостатньо реалізованих резервів психічного розвитку дитини. 2) Розширити поле розвиткового впливу на дитину через навчання батьків нових педагогічних технологій.

Сучасний і перспективний аспект розгляду питання про структуру мовленнєвого порушення у дітей із затримкою психічного розвитку визначається тісним зв'язком процесів розвитку мовленнєвої і пізнавальної діяльності дитини, співвідношенням мовлення і мислення у процесі онтогенезу.

Дослідження Л. С. Виготського, Ж. Піаже, А. Валлона, А. Н. Леонтьєва, О. Р. Лурії дозволили визначити принципові положення, які лежать в основі зв'язку мислення і мовлення. До них слід віднести когнітивні передумови розвитку мовлення, закономірності і напрями розвитку мовлення і мислення в онтогенезі, відношення думки до слова у процесі зародження мовленнєвого висловлювання. До певного періоду лінії розвитку мислення і мовлення проходять начебто незалежно одна від одної. Але в період близько двох років лінії розвитку мислення і мовлення, які йшли до цих пір окремо, перехрещуються, співпадають у своєму розвитку і дають початок зовсім новій формі поведінки, характерній для людини. Дитина начебто відкриває символічну функцію мовлення. Однак, для того, щоб «відкрити» мовлення, потрібно мислити. Починаючи з цього періоду, мовлення виконує інтелектуальну функцію, а мислення стає мовленнєвим.

Уяву із впевненістю можна назвати головною помічницею інтелекту. За Д. Б. Ельконіним уява тісно пов'язана з мисленням. Вміння уявляти залежить від досвіду, емоційного стану дитини, середовища, у якому вона виховується. У дітей із ЗПР рівень розвитку уяви нижчий ніж у дітей з нормальним інтелектом. До цього призводить як бідність образів, знань та уявлень про навколишній світ, так і недостатність сприймання та процесів мислення. Тому уявну ситуацію діти із ЗПР самостійно розгорнути не в змозі, але їм доступне використання готових ідей, шаблонів, які забезпечують методичні прийоми на основі ейдетики, що дозволяє організувати діяльність дитини, спрямовану на розвиток уяви і творчості.

Усі пізнавальні процеси розвиваються в сюжетно-рольових іграх, у яких якнайкраще проявляється творча уява дітей. Тому окремої уваги заслуговує гра як провідна діяльність

дітей дошкільного віку, яка дуже чітко відображає їх рівень розвитку і сприяє його інтенсифікації та активізує мовленнєву діяльність дітей із ЗГПР.

У процесі розв'язання першого завдання поставленої мети ми звернулись до *ейдотехнологій* – методик розвитку пам'яті, асоціативно-образного мислення та уяви, а також мовлення як засобу спілкування. Застосування прийомів ейдотехнології в роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку виступає *загальним засобом корекції* властивих їм недоліків психічного розвитку. Дана методика корекційно-розвиткової роботи забезпечує мотивацію дітей до пізнання, запускає механізм активного сприймання матеріалу, стимулює розвиток психічних процесів, ставить перед необхідністю спрямовувати зусилля на пошук нового і цікавого, навчає застосовувати знання і вміння для розв'язання конкретних завдань, дає можливість отримати емоційний відгук.

У своєму дослідженні ми використовували адаптовані, полегшені ейдо- і мнемотехнології, які на практиці поєднуються між собою, взаємодоповнюють одна одну.

Відомо, що функції кори півкуль головного мозку спеціалізовані асиметрично. Як показують дослідження, ліва півкуля відповідає за логіку, а права півкуля – за образне мислення. Вважається, що ейдетичні прийоми краще сприймають ті діти, які мають образну пам'ять (правопівкульні). Ровесники з більш розвиненою аналітичною пам'яттю віддають перевагу іншим способам запам'ятовування матеріалу, зокрема, прийомам мнемотехніки. Однак, оскільки нашим прагненням є сприяння повноцінному розвитку правої півкулі та міжпівкульній взаємодії, вважаємо за доцільне використання у корекційній роботі обох названих технологій.

Сучасне традиційне навчання в основному базується на роботі лівої півкулі і зовсім мало задіює праву півкулю. Наразі велике занепокоєння викликає звернення

батьків до раннього навчання своїх дітей. Така неправомірна, несвоєчасна стимуляція лівої півкулі призводить до гальмування загального психічного розвитку дитини внаслідок зниження виразності функцій правої півкулі та порушення розвитку міжпівкульної взаємодії. Проте саме завдяки гармонійній роботі правої та лівої півкуль головного мозку ми можемо збільшити можливості та ресурси пам'яті.

Формування лексичної сторони мовлення потребує достатнього рівня розвитку вербальної пам'яті, яка базується на різноманітних асоціативних зв'язках. Саме тому у нашому дослідженні ми застосовували ейдетичні прийоми розвитку асоціативно-образного мислення. Без асоціацій неможлива повноцінна психічна діяльність людини. Асоціювати – це значить вміти встановлювати зв'язки між явищами, подіями, уявленнями тощо. Асоціативне мислення є частинкою творчого процесу. Головним активатором асоціативно-образного мислення виступало запитання: «Про що або про кого ви подумали?»

До складу названої методики було включено наступні прийоми:

1) Графічні асоціації (на початку роботи передбачалося використання картинок-підказок на вибір. У подальшому у дітей розвивалося вміння самостійно уявляти відповідні предмети).

2) Звукові асоціації (використовувались звукові мішечки або коробочки, наповнені різними матеріалами, які створюють звуки (квасолею, гречкою, монетками, намистинками та ін.); окремі предмети (аркуш паперу, фольга, ножиці, пустий стакан з ложкою, стакан з водою і трубочкою, свисток, барабан, бубон тощо); аудіо записи різноманітних звуків і шумів (звуки природи, звуки музики, звуки вулиці).

3) Тактильні асоціації (викликання тактильних асоціацій – складний вид роботи, тому що не завжди дитяча увага акцентується на дотику. Для даного прийому роботи

використовувався набір тактильних карток (за зразком І. Матюгіна), до якого входили матеріали різної фактури: хутро, ситець, фланель, велюр, наждачний папір, фольга, мотузка).

4) Смакові асоціації (ігри ейдетичного спрямування передбачали уявні смаки, на відміну від гри «Вгадай на смак», у якій задіяні реальні смакові відчуття. Для дітей із затримкою психічного розвитку пропонувались прості смакові відчуття: солодкий, солоний, кислий).

5) Нюхові асоціації (ігри в асоціації із залученням нюхового аналізатора були досить складні для дітей і проводилися рідше за інші. Одночасно бралось не більше двох-трьох ароматичних мішечків – аромати цедри апельсина, зерняток кави, м'ятних цукерок.

6) Предметні асоціації (названі асоціації розвивали вміння встановлювати зв'язки між предметами або їх ознаками, будувати асоціативні ланцюжки. Використовувалась дидактична гра «Асоціативний потяг»).

Для формування *синтаксичної структури речення*, враховуючи системний характер мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР, було застосовано мнемотехнічні прийоми.

Діти із задоволенням виконували ті завдання, які цікаві і доступні їм за змістом. Тому ми створювали такі навчально-ігрові ситуації, які могли б привернути увагу дитини і втримати її пізнавальну активність на певний проміжок часу.

Ідея мнемотехніки полягає в тому, що кожне слово або словосполучення унаочнюється певним зображенням. Будь-яке слово, речення, вірш, загадка, прислів'я, казка «записується», використовуючи картинки або піктограми. Зоровий образ, який зберігається у дитини, полегшує процес розуміння і відтворення інформації. Схеми виконували роль зорового плану, який допомагав дитині відтворити почуте. Картинки та анімація добиралися таким чином, щоб вони були доступні та зрозумілі дітям. Це значно

покращувало розуміння змісту віршованих творів, скоромовок, запам'ятовування послідовності подій прозових творів, складних сюжетів, повноти відтворення сюжету та урізноманітнювало освітній процес.

Робота планувалася поступово, від простого до складного. Обов'язковим був попередній підготовчий етап, який стосувався пояснення незрозумілих слів і співвіднесення словесного позначення з картинкою. Починали з простих мнемоквадратів, послідовно переходили до мнемодоріжок і надалі до мнемотаблиць та мнемострічок для заучування віршованих творів, складання описових розповідей. Найбільш цікавими для дітей були «живі» мнемострічки з анімацією. Їх демонстрували з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій. Для дітей названої категорії мнемокартинки пропонувались кольорові, оскільки такий підхід полегшував формування сенсорних еталонів: ялинка – зелена, сонечко – жовте, морква – оранжева, малина – червона, мишка – сіра тощо.

Формування у дітей із ЗПР синтаксичної структури простого речення потребувало індивідуалізованого, диференційованого підходу. Робота над формуванням речення проводилася у декілька етапів, враховуючи закономірності синтаксичного розвитку: 1) закріплення поняття «слово», уміння співвідносити слово і картинку або піктограму для позначення предметів, дій, ознак, прикметників (наприклад: дівчинка, хлопчик, рибка, м'яч, стіл, кошик; їсти, пити, спати, бачити, лежати, малювати; синій, жовтий; у, на, під); 2) формування двоскладного простого речення (Дівчинка малює. Хлопчик малює.); 3) конструювання речень з прямим додатком у Знахідному відмінку (Дівчинка малює рибку. Хлопчик малює м'яч.); 4) закріплення словосполучення: прикметник+іменник (синій м'яч, жовта рибка); 5) складання простих речень із чотирьох слів, методом поширення їх означеннями (Дівчинка малює жовту рибку.

Хлопчик малює синій м'яч.); 6) складання простих речень з різними простими прийменниками ( Кіт спить на столі. Кіт спить у кошику. Кіт спить під столом.); 7) закріплення словосполучення: прислівник+дієслово теперішнього часу (швидко біжить); 8) поширення речень обставинами (Хлопчик швидко біжить.).

Мовленнєві завдання планомірно ускладнювались, таким чином переходячи до складання простих зв'язних і описових розповідей, заучування і декламування коротких віршів, скоромовок, переказу казок, оповідань. Усі техніки мнемоніки подавались в ігровій формі, що перетворювало мовленнєві завдання на гру, яка дуже подобалась дітям.

Розв'язання другого завдання полягало у налагодженні партнерської взаємодії між педагогами і батьками на основі взаємодовіри, взаєморозуміння, взаємодопомоги.

Головна роль у вихованні дитини належить, звісно, сім'ї. Саме вона обумовлює особливості соціального розвитку дитини. Завданням спеціалістів є забезпечення узгодженої співпраці між батьками і фахівцями, ознайомлення батьків із напрямками і змістом розв'язкової роботи з дитиною. Важливою є допомога батькам в оволодінні діяльними підходами до виховання та сприяння повноцінному розвитку дитини. Формування мовлення і розвиток пізнавальної діяльності є складною, копіткою роботою, яка вимагає значних зусиль дитини, батьків і фахівців. Насамперед, батьки мають усвідомити проблеми і особливості своєї дитини, сприйняти рекомендації фахівців і зрозуміти необхідність своєчасних корекційно-розвиткових заходів.

Робота з батьками проходила у таких напрямках:

- Ознайомлення з умовами виховання дитини із ЗПР та ставленням батьків до проблем своєї дитини.
- Доведення до відома батьків результатів діагностичного обстеження дитини.

- Ознайомлення батьків зі змістом освітнього маршруту та динамікою розвитку дитини.

- Педагогічне просвітництво батьків у питаннях виховної і корекційно-розвиткової роботи з дітьми із ЗПР.

Тут ідеться про планомірні консультації та серію демонстраційних занять на основі використання прийомів ейдетики і мнемотехніки, які є цікавими і методично доступними для батьків. Багаторічний досвід переконує, що там, де педагогічна робота з дитиною не обмежується тільки заняттями фахівців у дошкільному навчальному закладі, маємо дуже вагомий результати подолання її затримки психічного розвитку та подальше успішне навчання у загальноосвітній масовій школі.

Отже, щільна співпраця і партнерська взаємодія між батьками і фахівцями сприяє інтенсифікації процесу становлення та ампліфікації когнітивно-особистісних якостей дитини як здобувача освіти.

Спеціальне дослідження переконало, що ейдотехнології – це дієвий метод активізації пізнавальних процесів та мовлення через розвиток уяви і образного мислення. На практиці нами доведено, що саме ейдетика є тією технологією, яка здатна допомогти у вирішенні питання: «Як же розвивати і навчати дітей?»

Аналіз спостережень та результатів проведення корекційної роботи з активним використанням ейдотехнологій підтверджують їхній значний розв'язковий вплив. А саме: - у результаті проведеної поетапної роботи над синтаксичною стороною мовлення діти почали свідомо використовувати у власному мовленні різні типи речень без прийменників та з ними;

- застосування прийомів асоціацій сприяло якісному збагаченню словника, активній мовленнєвій і творчій діяльності, засвоєнню мовленнєвих закономірностей;

- значно покращились можливості відтворюючої та творчої уяви;

- ейдетичні ігри стали засобом розвитку сенсорної сфери та аналітико-синтетичної діяльності;

- використання ігрових ейдетичних методів і прийомів надало можливість дітям із ЗПР більш успішно засвоювати знання, уміння та навички, дозволило їм психологічно комфортніше та легше здобувати нові знання, отримувати задоволення від реалізації своїх здібностей;

- ейдетичні прийоми сприяли вмінню швидше і точніше відтворювати отриману інформацію, створили умови для усвідомлення і узагальнення отриманих знань;

- діти стали активнішими учасниками освітнього процесу, підвищилася їхня самооцінка і впевненість у власних силах, що значно полегшило соціальну адаптацію.

Таким чином, наведені факти дають можливість стверджувати, що ейдотехнології успішно допомагають у розв'язанні мовленнєвих проблем у дітей із затримкою психічного розвитку. Подолання мовленнєвих порушень системного характеру, обумовлених ЗПР і активізація пізнавальної сфери є тією метою, яку ставлять перед собою фахівці в галузі спеціальної освіти.

Отже, на нашу думку, організація пізнавальної діяльності на основі ейдетики і мнемотехніки є оптимальним і доцільним засобом для мовленнєвого і пізнавального розвитку дітей із затримкою психічного розвитку у дошкільному віці. Саме тому використання прийомів ейдотехнології потребує подальших наукових досліджень і впровадження в освітню практику.

#### Література

1. Антошук Є. В. Знайомтеся, ваша пам'ять. Київ : Шкільний світ. 2010. 191 с.
2. Борякова Н. Ю. Ступеньки розвитку. Рання діагностика и коррекция задержки психического развития у детей. Учебно-методическое пособие. М.: Гном-Пресс. 2002. 64 с.
3. Ілляшенко Т. Д., Рощевська М. В. Розвиваємо та навчаємо дитину. Психологічна допомога. Київ : Редакція загальнопедагогічних газет. 2014. 96 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
4. Лалаєва Р. И. Методика психолінгвістического исследования нарушений речи. СПб.: Наука-Питер. 2006.
5. Лалаєва Р. И., Бойков Д. И. Особенности семантической структуры текста у дошкольников с умственной отсталостью и задержкой психического развития. Дефектология. 1994. №1. С. 6-10.
6. Лалаєва Р. И., Серебрякова Н. В., Зорина С. В. Нарушения речи и их коррекция у детей с задержкой психического развития. М.: ВЛАДОС, 2003.
7. Лебединская К. С. Клинические варианты задержки психического развития. Журнал невропатологии и психиатрии им. С.С. Корсакова. 1980. №3. С. 16-24.
8. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии: Учеб. пособие для студ. Высш. учеб. Заведений. 3-е изд., стер. М. : Издательский центр «Академия». 2004. 384 с.
9. Мальцева Е. В. Особенности нарушений речи у детей с задержкой психического развития. Дефектология. 1990. №6. С.10-18.
10. Марковская И. Ф. Задержка психического развития церебрально-органического генеза (клинико-психологические корреляции): автореф. дис.канд. пед. Наук. М. 1982. 17 с.
11. Марченко І. С. Формування творчого зв'язного мовлення у дошкільників із затримкою психічного розвитку: Навчально-методичний посібник. К. КНТ. 2006. 92 с.
12. Сак Т. В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: Поради батькам. К.: Літера ЛТД. 2008. 144с.
13. Слепович Е. С. Формирование речи у дошкольников с задержкой психического развития. Минск: Нар. Асвета. 1989. 63с.
14. Стадненко Н. М., Ілляшенко Т. Д., Обухівська А. Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2001. 20 с.
15. Ульяновка У. В. Дети с задержкой психического развития. Н/Новгород: НГПУ. 1994. 230 с.
16. Шевченко С. Г. Диагностика и коррекция задержки психического развития у детей. М.: Аркти. 2001. 224 с.

#### References

1. Antoshuk Ye. V. Znajomtesya, vasha pam'yat'. Ky'yiv : Shkil'ny'j svit. 2010. 191 s.
2. Boryakova N. Yu. Stupen'ky' razvy'ty'ya. Rannyya dy'agnosyt'ka y' korrekcy'ya zaderzhky' psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya u detej. Uchebno-metody'cheskoe posoby'e. M.: Gnom-Press. 2002. 64 s.
3. Ilyashenko T. D., Rozhdestvens'ka M. V. Rozvy'vayemo ta navchayemo dy'ty'nu. Psy'xologichna dopomoga. Ky'yiv : Redakciya zagal'nopedagogichny'x gazet.

2014. 96 s. (Biblioteka «Shkil'nogo svitu»). 4. Lalaeva R. Y'. Metody'ka psy'xoly'ngvy'sty'cheskogo y'ssledovany'a narusheny'j rechy'. SPb.: Nauka-Py'ter. 2006. 5. Lalaeva R. Y', Bojkov D. Y'. Osobennosty' semanty'cheskoj struktury teksta u doshkol'ny'kov s umstvennoj otstalost'yu y' zaderzhkoj psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya. Defektology'a. 1994. #1. S. 6-10. 6. Lalaeva R. Y', Serebryakova N. V., Zory'na S. V. Narusheny'ya rechy' y' y'x korrekcy'ya u detej s zaderzhkoj psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya. M.: VLADOS, 2003. 7. Lebedy'nskaya K. S. Kly'ny'chesky'e vary'anty zaderzhky' psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya. Zhurnal nevropatology'y' y' psy'xy'atry'y' y'm. S.S. Korsakova. 1980. #3. S. 16-24. 8. Lury'ya A. R. Osnovy nejropsy'xology'y': Ucheb. posoby'e dlya stud. Vyssh. ucheb. Zavedeny'j. 3-e y'zd., ster. M.: Y'zdatel'sky'j centr «Akademy'ya». 2004. 384 s. 9. Mal'ceva E. V. Osobennosty' narusheny'j rechy' u detej s zaderzhkoj psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya. Defektology'a. 1990. #6. S.10-18. 10. Markovskaya Y. F. Zaderzhka psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya cerebral'no-organy'cheskogo geneza (kly'ny'ko-psy'xology'chesky'e korrelyacy'y'): avtoref. dy's.kand. ped. Nauk. M. 1982. 17 s. 11. Marchenko I. S. Formuvannya tvorchogo zvyaznogo movlennya u doshkil'ny'kiv iz zatry'mkoju psy'xichnogo rozvy'tku: Navchal'no-metody'chny'j posibny'k. K. KNT. 2006. 92 s. 12. Sak T. V. Osobly'va dy'ty'na: Vid narodzhennya do 6 rokiv: Porady' bat'kam. K.: Litera LTD. 2008. 144s. 13. Slepovy'ch E. S. Formy'rovany'e rechy' u doshkol'ny'kov s zaderzhkoj psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya. My'nsk: Nar. Asveta. 1989. 63s. 14. Stadnenko N. M., Illyashenko T. D., Obuxivs'ka A. G. Metody'ka diagnosty'ky' gotovnosti do navchannya v shkoli ditej shesty'richnogo viku. Kam'yanec'-Podil's'ky'j: Abetka. 2001. 20 s. 15. Ul'enkova U. V. Dety' s zaderzhkoj psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya. N/Novgorod: NGPU. 1994. 230 s. 16. Shevchenko S. G. Dy'agnosty'ka y' korrekcy'ya zaderzhky' psy'xy'cheskogo razvy'ty'ya u detej. M.: Arkty'. 2001. 224 s.

#### **Задорожня О. Г. Ейдотехнології в корекційній роботі з розвитку мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку**

У статті розглядаються питання пошуку інноваційних технологій для оптимізації надання корекційно-розвиткових послуг дітям дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. Означено структуру мовленнєвого порушення у дітей названої категорії. Обґрунтовано поняття «недорозвиток мовлення системного характеру». Проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження. Висвітлено дієвість ейдетики і мнемотехніки у корекційному впливі. Проведено дослідження, яке підтвердило високу ефективність використання ейдотехнологій під час організації пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку та значущість у вирішенні мовленнєвих проблем. Запропонована поетапність у формуванні структури простого речення, враховуючи закономірності синтаксичного розвитку. Наголошено на необхідності забезпечення узгодженої співпраці між батьками і фахівцями, ознайомлення батьків із напрямками і змістом розвиткової роботи з дитиною та оволодіння ними діяльними підходами до виховання та розвитку дитини. Зорієнтовано на подальше удосконалення корекційно-розвиткової роботи з дітьми із системним недорозвитком мовлення, обумовленим затримкою психічного розвитку.

*Ключові слова:* затримка психічного розвитку, недорозвиток мовлення системного характеру, корекційно-розвиткові послуги, організація пізнавальної діяльності ейдотехнології, уява, синтаксична структура речення.

#### **Задорожня О. Г. Эйдотехнологии в коррекционной работе по развитию речи у детей с задержкой психического развития**

В статье рассматриваются вопросы поиска инновационных технологий с целью оптимизации коррекционно-развивающих услуг детям дошкольного возраста с задержкой психического развития. Определена структура речевого нарушения у детей обозначенной категории. Обосновано понятие «недоразвитие речи системного характера». Проанализирована психолого-педагогическая литература по проблеме исследования. Освещена действенность эйдетики и мнемотехники в коррекционном воздействии. Проведено исследование, которое подтвердило высокую эффективность использования эйдотехнологий во время организации познавательной деятельности детей с задержкой психического развития и значимость в решении речевых проблем. Предложена поэтапность в формировании структуры простого предложения, учитывая закономірности синтаксического развития. Отмечена необходимость обеспечения согласованного сотрудничества между родителями и специалистами, ознакомления родителей с направлениями и содержанием развивающей работы, овладении ими деятельными подходами к воспитанию и развитию ребенка. Сориентировано на дальнейшее

усовершенствование коррекционно-развивающей работы с детьми с системным недоразвитием речи, обусловленным задержкой психического развития.

*Ключевые слова:* задержка психического развития, недоразвитие речи системного характера, коррекционно-развивающие услуги, организация познавательной деятельности, эйдотехнологии, воображение, синтаксическая структура предложения.

**Zadorozhnia O. Eidotechnology in correctional work on development of conversational speech in children with delayed mental development.**

The article deals with the matters of finding innovative technologies for optimizing the provision of correctional and developmental services for children of preschool age with a delay in mental development. Described the structure of speech disorders in children of mentioned cohort. Proved the concept of "underdevelopment of conversational speech as systemic pattern." The psychological and pedagogical literature on the research item was analyzed. The efficacy of eidetic and mnemotechnics in correctional measures is highlighted. The study was conducted that confirmed the great efficiency of utilizing eidotechnologies during arrangement of cognitive activity in children with delayed mental development and its significance in solving speaking issues. The "step-by-step" approach in elaboration of a simple sentence structure is proposed, taking into account the predicted pattern of syntactic development. Emphasized the need to ensure coordinated cooperation between parents and specialists, making parents familiar with the directions and content of developmental work with the child and their need to possess active approaches for child upbringing and development. Focused on further improvement of correctional and developmental work with children with systemic underdevelopment of conversational speech in children with delayed mental development.

*Key words:* delay in mental development, underdevelopment of conversational speech as systemic pattern, correctional and developmental measures, arrangement of cognitive activity, eidotechnology, imagination, syntactic sentence structure.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2018 р.

Статтю прийнято до друку 01.11.2018 р.

Рецензент: д. пед. н., проф. Шеремет М. К.

**29**

УДК 376-056.264

Коломієць Ю. В., y.v.kolomiyecz@npu.edu.ua

### НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІТЕЙ ІЗ ТРУДНОЩАМИ У НАВЧАННІ

Як свідчить законодавство України, інклюзивне навчання - це система освітніх послуг, що забезпечує реалізацію права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, а також їх соціалізацію та інтеграцію в суспільство.

Відповідно до змін, внесених до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг, особа з особливими освітніми потребами визначається як така, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової

підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади.

В Україні від десятого січня 2018 року до сьогодні відкритим для обговорення залишається «Проект Постанови Про затвердження Переліку деяких категорій осіб з особливими освітніми потребами». Варто зазначити, що перелік досить змістовний, і за своїм наповненням відображає принципи, на які